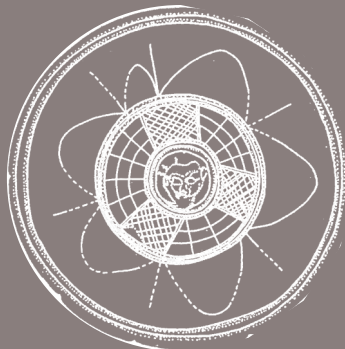

today (Figures 5-6). Furthermore, carved stairways, rainwater canals and pipes, as well as underground cisterns for its storage, are preserved (Figures 7-9). Rock-cutting for the building of constructions was a common practice in antiquity, often noted at the western part of Crete (Polyrhinnia, Selli, Eleutherna).

The necropolis lies outside the settlement, on the low slopes, SE and SW to the modern village. It includes rock-cut chamber tombs of rectangular shape and cist graves. The finds, unearthed during the excavation of the necropolis, are the only ones from this area.

In 1960, the late archaeologist Nikolaos Platon excavated a two-storey chamber tomb. Several vessels were brought to light including an amphora with molded emblems and twisted handles (Figure 10a-d). The vessel has four emblems depicting mythological themes related to heroic labors. Hercules is depicted in one of them, holding his club, ready to attack at the demonic dog Cerberus. On the other side, Jason fights the Colchian dragon, the guardian of the Golden Fleece. These ribbed vessels form a characteristic group of vessels which circulated in the Ptolemaic Era, in Alexandria of Egypt and in Crete, mainly in the western part. It seems that in the wider area of Rokka, a local pottery workshop has developed

In 1986, along the local road from Rokka to Kera, three tombs with rich pottery offerings were recovered. The finds date from the late 4th century B.C. to the first half of the 2nd century B.C. All vessels, including a pointed amphora, a hydria, two lids, a skyphos, a kantharos, perfume vases etc., belong to the same local pottery workshop of the wider area of Kisamos. They demonstrate apparent influences from big centers of the era, such as Alexandria and Macedonia as well as Athens, Corinth and Rhodes (Figures 11-15). These influences confirm the city's relations with the rest of the Hellenistic world. Today, at the Archaeological Museum of Kisamos, almost all archaeological finds

recovered from the area, are exhibited. Central to this unique archaeological site it is organized every summer at the villages of Rokka and Kera the 'Festival of Rokka', a meeting between society and culture. Through a dynamic and original program of events, the whole area is transformed into an open cultural stage, where musical, artistic

and theatrical productions reveal the local cultural physiognomy, attracting thousands of visitors. At the remote and rough ancient acropolis of Rokka, on top of a gorge of rare beauty, established musicians and artists present timeless works, redefining the artistic expression and creating new powerful conditions of communication through it.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ // INFORMATION
T: 2821053033
Email: efacha@culture.gr

Κείμενα: Παρασκευή Δροσινού
Text: Paraskevi Drosinou

Αγγλική Μετάφραση: Χρύσα Μπούρπου - Αρχαιολόγος
Translation in English: Chryssa Bourbou - Archaeologist

Σχεδίαση Φυλλαδίου: Αμαλία Παππά
Design of the leaflet: Amalia Pappa

Φωτογραφίες: Δημήτρης Τομαζινάκης
Photographs: Dimitris Tomazinakis

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ
EPHORATE OF ANTIQUITIES OF CHANIA

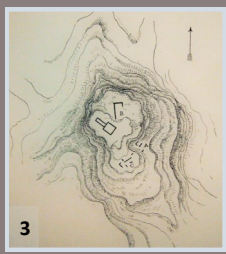
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ
ΡΟΚΚΑΣ

ARCHAEOLOGICAL SITE
OF ROKKA

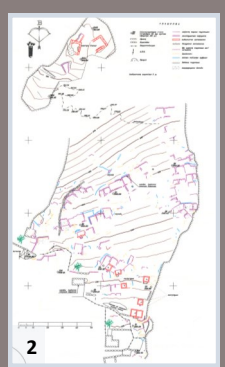
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΡΟΚΚΑΣ

Η Ρόκκα, ημιορεινό χωριό της επαρχίας Κισάμου, στην ενδοχώρα της δυτικής Κρήτης, είναι χτισμένη σε υψόμετρο 210 μ. σ' ένα απαράμυλλο φυσικό περιβάλλον, στην πλαγιά ενός εντυπωσιακά ψηλού βράχου που δεσπόζει στο γύρω τοπίο (εικ.1). Στις παρυφές του βράχου, στα νότια, διακρίνονται τα οικιστικά λείψανα αρχαίας θέσης (εικ.2), που είχε αναπτυχθεί στην πλαγιά και εκτεινόταν μέχρι τον σύγχρονο οικισμό. Τμήματα των ελληνιστικών οικιών του 4^{ου} αι. π.Χ. εντοπίζονται κάτω από τις σημερινές κατοικίες.

Η αρχαία Ρόκκα δεν συγκαταλέγεται στις αυτόνομες κρητικές πόλεις αλλά πιθανότατα ήταν εξαρτημένη διοικητικά από την ισχυρή γειτονική Πολυρρήνια. Πρόκειται για περιφερειακή ελληνιστική πόλη που δεν έκοψε δικά της νομίσματα. Το πρόβλημα της ταύτισης αυτής της θέσης με μια από τις αρχαίες πόλεις της Κρήτης, απασχόλησε πολλούς μελετητές και περιηγητές. Αρκετοί μελετητές πιστεύουν ότι οι οικισμοί που αναπτύχθηκαν στην κοιλάδα του ποταμού Κολένη (Φαλελιανά, Λυριδιανά, Νοπήγεια, Κολένη, Δελιανά, Τρία Αλώνια κ.ά.) συνενώθηκαν στο Κοινό των Μωδαίων, ένα συνα-

ροφορίες που έχουμε για την πόλη, εκτός από τις συνοπτικές αναφορές περιηγητών, είναι αποτέλεσμα των επιφανειακών ερευνών και των λίγων σχετικά ανασκαφικών ευρημάτων. Στην κορυφή του λόφου Τρουλλί, σε μια φυσική ακρόπολη, σώζονται ελάχιστα λείψανα βυζαντινής οχύρωσης. Ο Giuseppe Gerola, Ιταλός αρχαιολόγος, επισκέφτηκε το 1905-1906 τον χώρο και αποτύπωσε την οχύρωση, καθώς και τα κατάλοιπα δεξαμενών και άλλων κατασκευών (εικ. 3, σημεία Α-Β-С). Σήμερα, η οχύρωση δεν αναγνωρίζεται, έχοντας προφανώς κατακρημνιστεί στο φαράγγι που διέρχεται ανατολικά της αρχαίας πόλης. Στο πλάτωμα της κορυφής, τρεις κτιστές δεξαμενές συγκέντρωναν το νερό της βροχής και τροφοδοτούσαν τον οικισμό (εικ. 3, σημείο Β, εικ. 4). Ο τρόπος δόμησής

σπισμό με πρωτεύουσα τη Ρόκκα και επίνειο τα παραλιακά Νοπήγεια. Πρώτος ο R. Pashley, βρετανός περιηγητής στην Κρήτη, ταύτισε το 1837 τα ερείπια των Νοπηγείων με την αρχαία πόλη Μήθυμνα, ενώ στο κοντινό χωριό Ρόκκα τοποθέτησε την αρχαία ομώνυμη πόλη.

Η άποψη ότι το όνομα είναι βενετσιάνικο από το ιταλικό rocca, που σημαίνει φρούριο πάνω σε οχυρό φυσικό ύψωμα, δεν φαίνεται να ευσταθεί δεδομένου ότι το όνομα αναφέρεται από τον Αιλιανό (II, 55) ήδη από τον 3^ο αι. μ.Χ. Η μαρτυρία αυτή με την επιβίωση του τοπωνυμίου οδηγεί στην ταύτιση του ελληνιστικού οικισμού με την αρχαία Ρόκκα. Ο ρωμαίος συγγραφέας στο έργο του *Περί ζώων ιδιότητος*, αναφέρει το ιερό της Αρτέμιδος Ροκκαίας και αφηγούμενος μια ιστορία σχετικά με τη θεραπεία της λύσσας, μιλά για τη Ροκκαία Άρτεμη, η οποία φημιζόταν για τις θεραπευτικές της ιδιότητες. Οι πλη-

τους χρονολογείται στους ρωμαϊκούς χρόνους, όπως και οι δεξαμενές της γειτονικής Πολυρρήνιας. Νότια, κατηφορίζοντας την πλαγιά διακρίνονται τα λείψανα του αρχαίου οικισμού που πιστοποιούν ότι ο χώρος ήταν πυκνοκατοικημένος. Πρόκειται για οικίες λαξευτές στο ασβεστολιθικό πέτρωμα, με κτιστές προσόψεις στις δύο ή τρεις πλευρές τους, οι οποίες δεν σώζονται σήμερα (εικ. 5-6). Επίσης, στον ίδιο χώρο διατηρούνται λαξευτές κλίμακες, δρόμοι και αγωγοί ομβρίων υδάτων, καθώς και υπόγειες δεξαμενές συλλογής αυτών (εικ. 7-9). Η πρακτική της λάξευσης του φυσικού βράχου με στόχο τη δημιουργία χώρων ή κατασκευών, παρατηρείται συχνά στη δυτική Κρήτη κατά την αρχαιότητα (Πολυρρήνια, Σελλί, Ελεύθερνα κ.ά.) Το νεκροταφείο βρίσκεται εκτός του οικισμού, στα χαμηλά πρανή ΝΑ και ΝΔ του σύγχρονου οικισμού. Περι-

λαμβάνει λαξευτούς θαλαμοειδείς τάφους ορθογώνιου σχήματος και κτιστούς κιβωτιόσχημους. Ευρήματα από την περιοχή έχουμε μόνο από τις ανασκαφικές έρευνες της νεκρόπολης. Το έτος 1960, ο αιέμνηστος αρχαιολόγος Νικόλαος Πλάτων ανέσκαψε διώροφο κιβωτιόσχημο τάφο. Τότε ήρθαν στο φως αρκετά αγγεία μεταξύ των οποίων ένας αμφορέας με έκτυπα εμβλήματα και στρεπτές λαβές (εικ. 10α-δ). Το αγγείο φέρει τέσσερα εμβλήματα με εικονογραφικά θέματα, τα οποία αντλούνται κυρίως από μυθικούς κύκλους που συνδέονται με άθλους ηρώων. Στη μία όψη εικονίζεται ο Ηρακλής με το ρόπαλο έτοιμος να επιτεθεί στο δαιμονικό σκύλο Κέρβερο και στην άλλη ο Ιάσων να παλεύει με το δράκοντα της Κολχίδος, που φυλούσε το χρυσόμαλλο δέρας. Τα αγγεία με εμβλήματα αποτελούν χαρακτηριστική κατηγορία σκευών, γνωστή κυρίως στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και τη δυτική Κρήτη, κατά την εποχή των Πτολεμαίων. Πιθανότατα, στην ευρύτερη περιοχή της Ρόκκας υπήρχε κεραμικό εργαστήριο παραγωγής ανάλογων αγγείων.

διοργανώνονται κάθε καλοκαίρι στους οικισμούς Ρόκκας και Κεράς οι «Γιορτές Ρόκκας», μια συνάντηση της κοινωνίας και του πολιτισμού. Μέσα από το δυναμικό και πρωτότυπο πρόγραμμα εκδηλώσεων, ολόκληρη η περιοχή μετατρέπεται σε μια ανοιχτή καλλιτεχνική σκηνή, όπου μουσικές, εικαστικές και θεατρικές δημιουργίες αναδεικνύουν την πολιτισμική φυσιογνωμία του τόπου, προσελκύοντας χιλιάδες επισκέπτες. Στην απομακρυσμένη και δύσβατη αρχαία ακρόπολη της Ρόκκας πάνω από το, σπάνιας ομορφιάς, φαράγγι καταξιωμένοι μουσικοί και καλλιτέχνες ερμηνεύουν έργα διαχρονικής εμβέλειας, επαναπροσδιορίζοντας τρόπους της καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργώντας νέες, δραστικές συνθήκες επικοινωνίας με αυτήν.

THE ARCHAEOLOGICAL SITE OF ROKKA

Rokka is a hilly village at the region of Kisamos, in the heartland of west Crete. It is built at an altitude of 210m, in a natural environment of unparalleled beauty, on the slope of an impressively high rock, towering over the surroundings (Figure 1).

At the south edges of the rock are traced the remains of an ancient settlement, built on the slope and extending over the modern village (Figure 2). Parts of the Hellenistic houses of the 4th century B.C. are located under the modern houses.

Ancient Rokka is not included in the autonomous Cretan States (*Poleis*), but most probably was under the administrative governance of the powerful neighboring Polyrrhinnia. It was a peripheral, smaller Hellenistic city which did not issue its own currency. The identification of the ancient city

with one of the known cities of Crete has troubled many researchers and travelers. Several researchers believe that the settlements, which have been developed at the valley of the river Kolenis (Faleliana, Lyridiana, Nopigeia, Koleni, Deliana, Tria Alonia etc.), were under a coalition (*koinon*) of cities, the '*Koinon of Modaioi*'. Rokka was the capital of this *koinon* and the coastal site of Nopigeia its port. R. Pashley, a British traveler, was the first to identify in 1837 the remains of Nopigeia with the Cretan city of Mithymna and neighboring Rokka with the homonymous ancient city.

The notion that the name is Venetian and derives from the Italian word 'rocca' (meaning fortress on a natural slope) seems unfounded, since the name has been already mentioned by Aelian (II, 55) in the 3rd century A.D. This reference on the preservation of the name leads to the identification of the Hellenistic settlement as the ancient Rokka. The Roman author in his novel '*On the nature of Animals*' (*De Natura Animalium*), refers to the sanctuary of Artemis Rhokkaia; he also narrates a story on the treatment of rabies, mentioning Rhokkaia Artemis, famous for her healing properties. Our knowledge about the city, besides the travelers' brief reports, derives from surveys and the relatively few archaeological finds.

On top of the Troulli hill, on a natural acropolis, few ruins of a Byzantine fortress are preserved. In 1905-1906, Giuseppe Gerola, an Italian archaeologist, visited the area and recorded the fortification as well as the remains of cisterns and other constructions (Figure 3, points A-B-C).

Today, the fortification cannot be identified; it has probably precipitated down into the gorge that runs to the east of the ancient city. At a flat area on the top of the hill three cisterns were built for collecting the rainwater and supplying the settlement (Figure 3, point B; Figure 4). Their construction type dates to the Roman period, like the neighboring cisterns of Polyrrhinnia.

Going downhill along the slope to the south, remains of the ancient settlement can be traced, suggesting that the area was densely populated. These are houses carved in limestone, with built facades on their two or three sides, which are not preserved

